

Ayin Horah

Shiur# 484 | Sep 216st 2024

קיצור שולחן ערוך סימן קכט סעיף כא

לאחר תפלת מנחה הולכין אל הנהר (לזכור זכות העקידה דאיתא במדרש כשהלך אברהם אבינו עם יצחק בנו לעקידה עשה השטן את עצמו כמו נהר לעכו ועבר אברהם אבינו עליו השלום בנהר עד צוארו ואמר הושיעני אלהים כי באו מים עד נפש, ועוד יש טעם מפני שאנו ממליכים היום את הקדוש - ברוך - הוא עלינו והדרך הוא למשוח את המלכים אצל הנהר לרמז שתמשך מלכותו) וטוב שיהיה מחוץ לעיר ויש בו דגים (לזכר שאנו משולים כדגים חיים שנאחזים במצודה כך אנו נאחזים במצודת המות והדין, ומתוך כך נהרהר יותר בתשובה. עוד טעם סימן שלא ישלוט בנו עין הרע כמו בדגים ונפרה ונרבה כדגים. ויש אומרים הטעם, כי לדגים אין גבינים ועיניהם תמיד פתוחות, כדי לעורר עינא פקיא דלעילא) ואם אין שם נהר שיש בו דגים הולכין לנהר אחר או לבאר ואומרים הפסוקים מי אל כמוך וכו' ככתוב בסידורים סדר תשליך ומנערים שולי הבגדים והוא לרמז בעלמא ליתן לב להשליך את החטאים ולחפש ולחקור דרכיו מהיום והלאה שיהיו בגדיו לבנים ונקיים מכל חטא. אם חל יום ראשון בשבת הולכין ביום שני.

תלמוד בבלי מסכת כריתות דף ו עמוד א

אמר אביי השתא דאמרת סימנא מילתא היא, יהא רגיל איניש למיכל ריש שתא קרא ורוביא, כרתי, סילקא ותמרי.

שו"ת אגרות משה אבן העזר חלק ג סימן כו

בענין עין הרע ודאי יש לחוש אבל אין להקפיד הרבה כי בדברים כאלו הכלל מאן דלא קפיד לא קפדין בהדיה, כהא דמצינו בזוגות בפסחים דף ק"י. אבל איני רואה בזה שאשה צעירה שהוא כדרך העולם להתעבר שיהיה שייך עין הרע ואין להקפיד בזה. ובדבר הרמב"ם והמאירי ודאי לא יפלגו על הגמ' בדברים שחוששין לעין הרע אבל אין להקפיד כל כך, וגם רק בדבר שלא מצוי לפי דרך העולם שייך לחוש ולא לדברים מצויים.

חייקל נושא המים עבר יום אחד ליד ביתו של הבעש"ט
כשהוא נושא שני דליים מלאים על גביו. שאלו הבעש"ט: „מה
שלומך ר' חייקל?״ השיב ר' חייקל: „אחטא בשפתי, אך אין לי
נחת, ר' ישראל. כוחי פוחת והולך ואחינו בני ישראל בונים בתים
על הגבעות ועד לראש ההר יגיעו. קשה לי להטות שכס. ואף
הפרנסה לקויה רחמנא-ליצלן״.

למחרת שוב ראה הבעש"ט את ר' חייקל נושא שני הדליים
ליד ביתו, שאלו: „מה שלומך, ר' חייקל?״ השיב ר' חייקל,
כשפניו שוחקות: „ברוך השם, טוב לי ר' ישראל. גדול כוח ההרגל.

לשעבר בצעירותי היו שני הדליים רובצים על גבי כמשא כבד,
אך בני-אדם כל זמן שמזקינים הם מתרגלים לכל. בעזרת-השם
ובכוח ההרגל שוב איני חש בכובד המשא, ושני הדליים כשתי
צפרים הם על גבי״.

כיוון ששמע הבעש"ט כך, אמר לתלמידיו: „צאו וראו! אותו
חייקל, ואותו צמד הדליים, ואותם הבתים הגבוהים של אחינו בני
ישראל, ואף-על-פי-כן אינו דומה בפי חייקל יום זה לחברו. יום אחד
הוא שרוי בצער וקובל רעה על רוע מזלו, ולמחרתו הוא מהלל
ומשבח למי שאמר והיה העולם, על שנתן לו כוח לשמש את
הבריות ולהכניס דליי מים לבתיהם.

הוא שאמרו חכמינו ז"ל: „אדם נידון בראש-השנה ואדם נידון
בכל יום. כיון שמזונותיו של אדם קצובים לו מראש-השנה זה, ועד
ראש-השנה הבא, נצטווה חייקל להיות נושא מים בכל ימות השנה.
אולם בכל יום ויום נידון חייקל מחדש אם לעסוק באומנותו מתוך
שמחה ואהבה, או חס ושלום בעצבות וכמרירות הנפש״.

Rabbi Zeev Leff

תלמוד בבלי מסכת שבת דף לג עמוד ב

איתבו תריסר שני במערתא. אתא אליהו וקם אפיתחא דמערתא, אמר: מאן לודעיה לבר יוחי דמית קיסר ובטיל גזרתיה? נפקו. חזו אינשי דקא כרבי זרעי, אמר: מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה! כל מקום שנותנין עיניהן - מיד נשרף. יצתה בת קול ואמרה להם: להחריב עולמי יצאתם? חיזרו למערתכם! הדור אזול. איתבו תריסר ירחי שתא. אמרי: משפט רשעים בגיהנם - שנים עשר חדש. יצתה בת קול ואמרה: צאו ממערתכם! נפקו, כל היכא דהוה מחי רבי אלעזר - הוה מסי רבי שמעון. אמר לו: בני, די לעולם אני ואתה. בהדי פניא דמעלי שבתא חזו ההוא סבא דהוה נקיט תרי מדאני אסא, ורהיט בין השמשות. אמרו ליה: הני למה לך? - אמר להו: לכבוד שבת. - ותיסגי לך בחד? - חד כנגד זכור, וחד כנגד שמור. - אמר ליה לבריה: חזי כמה חביבין מצות על ישראל! יתיב דעתייהו.

תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף קז עמוד ב

והסיר ה' ממך כל חלי, אמר רב: זו עין. רב לטעמיה, דרב סליק לבי קברי, עבד מאי דעבד. אמר: תשעין ותשעה בעין רעה, ואחד בדרך ארץ.

תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף קז עמוד א

אמר ליה רב יהודה לרבין בר רב נחמן: רבין אחי, לא תזבין ארעא דסמיכא למתא, דאמר רבי אבהו אמר רב הונא אמר רב: אסור לו לאדם שיעמוד על שדה חבירו בשעה שעומדת בקמותיה.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת ספר תורה סימן קמא סעיף ו

יכולים לקרות ב' אחים זה אחר זה והבן אחר האב, ואין מניחים אלא בשביל עין הרע. הגה: ואפי' אם א' הוא השביעי וא' הוא המפטיר, לא יקראו השני בשמו משום עין הרע (מהרי"ל).

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קי עמוד ב

במערבא לא קפדי אזוגי. רב דימי מנהרדעא קפיד אפילו ארושמא דחביתא. הוה עובדא ופקע חביתא. כללא דמילתא: כל דקפיד - קפדי בהדיה, ודלא קפיד - לא קפדי בהדיה. ומיהו למיחש מיבעי.

משנה מסכת אבות פרק ב משנה יא

רבי יהושע אומר עין הרע ויצר הרע ושנאת הבריות מוציאים את האדם מן העולם:

רבינו יונה מסכת אבות פרק ב משנה יא

רבי יהושע אומר עין הרע - פי' מי שאינו שמח בחלקו ועוין את חברו העשיר ממנו מתי יעשר עושר גדול כמוהו והוא גורם רע לעצמו. ולחברו כאשר אמרו חכמי הטבע. החומד מכל אשר לרעהו אויר עולה מן המחשבה ההוא ושורף את הדברים שעוין בהם בעיניו הרע. גם בקרבו ישרף אחר שמתאוה לדברים שאין יכולת מצוי בידו לעשות המחשבה ההיא מקלקלת גופו כי יתקצר רוחו ומוציאתו מן העולם וזהו עין הרע שאמר ר' יהושע וראיה לזה הפי' על שאמר בכאן עין הרע בלשון זכר שזהו העוין ברע. ולמעלה אמר עין רעה שפי' על מדת הכילות שלא כדברי מקצת המפרשים ויצר הרע ושנאת הבריות כמשמען מוציאים את האדם מן העולם:

דרשות הר"ן דרוש ה בסגנון אחר

ותשובת זאת השאלה, שאם יצטרך הנבואה לעצמו ולא לזולתו, היה ראוי שינבא מי שימצאו בו השלמויות אשר תושלם בהם הנפש, ויהיה הגוף שלם או חסר. אבל בהיות הנביא מנבא להמון, ומודיע אשר צוהו השם יתברך, יצטרך להיות נבחר ונרצה בכל הכתות, מאוהבי החכמה, ואוהבי העושר, ובוחרי הגבורה, ושישלימו לו מעלות המדות. וכבר ידוע כי איננו נקרא נביא, רק מהיותו משמיע תמיד ומדבר להמון אשר מצוה השם יתברך, כי המדבר תמיד יקרא נביא, כאמרו (שמות ז א) ואהרן אחיך יהיה נביאך, לא רצה בו שידבק השפע באהרן עד שיהיה לו לנביא ידרוש מאתו העתידות, אבל רצה בו שהוא ישמיע מה שישים משה בפיו. ולכן יקרא נביא השם יתברך נביא, ונביא הבעל נביא, כי הלשון נגזר מניב שפתים (ישעיה נז יט). ולכן לא יהיה ראוי לנבואה אלא מי שישלמו בו המעלות השכליות ומעלות המוניות. וזהו אמרו בפרק המצניע בעל קומה, כי אין ראוי להוכיח רבים רק איש של צורה, כי ההמון יקבלו דבריו יותר מזולתו, כענין שאמר בתענית (טז א) תנו רבנן יש שם זקן אומר זקן, אין שם זקן אומר חכם, אין שם חכם ולא זקן אומר אדם של צורה, כי ההמון יקבלו דבריו יותר מזולתו, וזהו שמצינו בדברי ירמיה (א ו) לא ידעתי דבר כי נער אנכי, לא אמר אינני צדיק חסיד, אבל אמר כי עם היותו ראוי לנבואה מאשר שלמו מעלות נפשו, אחרי אשר לא ידע דבר איננו ראוי להיות משתלח במלאכות ה' ולפרסם מה שיצונו. ולכן ימנה רבי (יונתן) [יוחנן] גבור ועשיר, עם היות כי אין במעלות הללו שלמות לנפש או תועלת, רק מאשר הם מעלות יחפצו בהם ההמון, ויהיה בהן הנביא נכבד ומעולה.

רנה

איש

מסכת ב"ב, ליקוטים סימן כא

חזון

שם יכזו ציח רצון עינייכו ונח נפשיה, מסודות הכריאה כי
כאדם צמחשצחו הוא מניע גורמים נסתרים צעולם המעשה
ומחשצחו הקלה תוכל לשמש גורם להרס ולחרצן של גשמים מולקים,

משנה ברורה סימן תקפג ס"ק ב

יהי רצון - מלפניך ד' או"א שירבו זכויותינו וכתב א"ר בשם של"ה יתעורר אדם בתשובה כשיאמר י"ר ויתפלל ע"ז בלב שלם:

ספר מהרי"ל (מנהגים) הלכות ראש השנה אות ט

אמר מהרי" סג"ל מה שנוהגין לילך בר"ה אחר סעודה אצל ימים ונהרות להשליך במצולות ים כל חטאותינו, משום דאיתא במדרש זכר לעקדה שעבר אברהם אבינו בנהר עד צוארו, ואמר הושיעה ה' כי באו מים עד נפש. והוא השטן שנעשה כמו נהר לעכב אותו מן העקדה. ומהרי" סג"ל נהג ג"כ להלוך אצל הנהרות. ואמר כשהולכין אל הנהרות ביום טוב אל יוליכו עמהם שום מזון כדי לזרוק אל הדגים שבנהרות להראות להם לשמוח בהן דאית ביה חילול יום טוב. גם אם יזדמן לו גוי אצל הנהר אל יקח ממנו לחם להשליך אל הדגים משום דמוקצים הם לישראל משום דמחוסרין צידה, ואין מאכילין ביום טוב אלא לדבר הראוי לו. א"כ הנושא מזון עמו תרתי ריעותא עביד דנושא חוץ לעירוב ומאכיל את המוקצה. וכ"ש כשחל ר"ה בשבת דאין להעשות וכבר כתוב ג"כ לעיל.

שו"ת אגרות משה אבן העזר חלק ג סימן כו

בענין עין הרע ודאי יש לחוש אבל אין להקפיד הרבה כי בדברים כאלו הכלל מאן דלא קפיד לא קפדין בהדיה, כהא דמצינו בזוגות בפסחים דף ק"י. אבל איני רואה בזה שאשה צעירה שהוא כדרך העולם להתעבר שיהיה שייך עין הרע ואין להקפיד בזה. ובדבר הרמב"ם והמאירי ודאי לא יפלגו על הגמ' בדברים שחוששין לעין הרע אבל אין להקפיד כל כך, וגם רק בדבר שלא מצוי לפי דרך העולם שייך לחוש ולא לדברים מצויים.

רמ"א יורה דעה הלכות צדקה סימן רמט סעיף יג

ומ"מ מי שמקדיש דבר לצדקה מותר לו שיכתוב שמו עליו שיהא לו לזכרון, וראוי לעשות כן (תשובת רשב"א סימן תקפ"א).

שולחן ערוך אורח חיים הלכות ראש חודש סימן תכח סעיף ו

קללות שבתורת כהנים אין מפסיקין בהם אלא אחד קורא כולם ומתחילין בפסוקים שלפניהם ומסיים בפסוקים שלאחריהם; אבל קללות שבמשנה תורה יכולין להפסיק בהם, ואף על פי כן נהגו שלא להפסיק בהם. (וכן נוהגין שלא לקרות אחד בשמו לעלות אלא קורין מי שירצה).

באור הלכה סימן תכח סעיף ו ד"ה בפסוקים שלפניהם

בפסוקים שלפניהם - עיין מ"ב מש"כ לענין קריאת התוכחה והנה ראיתי שערוריה בענין זה בין ההמון שיש מקומות מן הישובים שבהגיעם לסדר בחקותי וכי תבא אין קוראין בתורה בשבת זו וכמה רעות עושין אחד שאין מקיימין קריאת התורה שהיא תקנה קדומה מימות מרע"ה וגם על מה שאמר הכתוב מוסר ה' בני אל תמאס ואל תקוץ בתוכחתו וגם הוא טעות מעקרו דכי מפני שאין קוראין בתורה ואין רוצין להביט בתוכחה בטוחים הם שלא יחול עליהם התוכחה ואדרבה ח"ו. ודומה זה הדבר לאחד שהתרו בו מכיריו שלא ילך בדרך ההוא שהוא מלא בורות ופחתים וענה להם אני אינני ירא מן הפחתים יש לי מכסה עבה ואכסנה על עיני שלא אראה אותם ואפילו כי אפול חלילה לא ילעיגו ממני מפני שהיו עיני מכוסים ולא ראיתי אותם האם יש שטות גדול מזה אדרבה כל מה שמסגיר יותר עיניו היא הסיבה הגורמת להזיק לנפשו ויהיה ללעג ולבזיון ח"ו לכל והנמשל מובן. ואני דן אותם לכ"ז מפני שיראין שלא יבוא לאינצויי ח"ו אצל ס"ת שזה יאמר ע"ז שיעלה לתוכחה וזה על זה אבל הלא יש עצה גם לזה שהש"ץ הקורא בעצמו יעלה לתורה לפרשה זה ובזה אין שום חשש כלל לכו"ע ואפילו אם הוא כהן ג"כ יש עצה כמו שכתבתי במ"ב. ואפילו אם הסדרה בהר בחוקותי הם מחוברות ג"כ יש עצה לכהן שעד פסוק וישבתם לבטח בארצכם יהיה ששה קרואים [ואף שהרגילות תמיד להתחבר השני סדרות בפרשה רביעי אין קפידא בדבר כידוע] כי יחבר למי שיעלה לתורה לששי פרשת בהר עם פרשת בחוקותי עד לבטח בארצכם כנ"ל ומן פסוק ונתתי שלום בארץ עד את בריתי אתכם יקרא לשביעי ומן ואכלתם ישן נושן עד סוף סדר בחוקותי יקרא הש"ץ הכהן בעצמו בתור אחרון:

תוספתא מסכת שבת פרק ז הלכה א

אלו דברים מדרכי האמורי ב המספר קומי ב והעושה בלורית והמגבה לגרגרן והמגררת בנה בין המתים והקושר מטולטלת על יריכו **וחוט אדום על אצבעו** והמונה ומשליך צרורות לים או לנהר הרי זה מדרכי האמורי המספק והמטפח והמרקד לשלהבת ה"ז מדרכי האמורי.

שו"ת באר משה (שטרן) חלק ח סימן לו אות ג

שאלה אם יש מקור למנהג לקשור חוט שני מפני עיה"ר על התינוק ועגלתו וכיוצ"ב. השבתי כן היה המנהג, והכל עשו כן. כן דקדקו לקשור חוט שני אדום על עגלה או מטת התינוק מפני עין הרע, וכל אלו הג' מנהגים בכלל מנהג נשים זקניות שעליהם כ' הרשב"א שאל יזלזלו בדבריהן ובמנהגיהם כי בודאי יסודתם בהררי קודש גם אם נעלם הטעם ממנו.

אתה השם ובסוף הברכה מברך חס ושלום לגפן או לעץ ולאדמה שבראו את הפרי ולאו סיפיה רישיה ונמצא מה שאמר ברוך אתה השם בתחילת הברכה לבטלה רחמנא ליצלן.

והנה מפני דרכי שלום ראוי לעמוד על זה אצל כל רב מסדר קידושין עוד קודם החופה שצריך שיברך בורא פריהגפן בפ"ה דגושה ואם לא יחפוץ ושב וירפ"ה לו ובמקומו יסדר את הקידושין רב אחר.

והנה אחר כתבי ראיתי לגדול המדקדקים בדורנו מורי הרב הגדול הנזכר בקונטרס לאוקמי גירסא הנדפס בסוף סידור איש מצליח שבהוצאת ישיבת כסא רחמים תכב"ץ (עמוד כ"ז אות פ"ט) שהעלה בזה כמ"ש בס"ד וז"ל בקידוש: בורא פרי הגפן מילת בורא בטרחא שהיא טעם מפסיק ולכן הפ"א של פרי בדגש קל, וכן בורא - פרי העץ, בורא - פרי האדמה. והעד: קונה - שמים וארץ (בראשית י"ד י"ט) וכן עושה - שמים וארץ (תהילים קכ"ד ח'). ועוד שאם תאמר בורא פרי במאריך טרחא ואח"כ הגפן תהיה משמעותו שהגפן הוא שברא את הפרי, ונמצא מברך את הגפן או את העץ חס ושלום, אבא מארי הגאון זצ"ל. ותנא דמסייע ליה הוא הרה"ג המדקדק רבי שבתי סופר מפרעמיסלא זצ"ל בסידורו הנד"מ (בתחילת סדר הגדה של פסח) כוותיה ומטעמיה, ע"ש. ודלא כמ"ש בשו"ת אור לציון ח"ב (פרק מ"ו אות ל"ד) שהפ"ה רפויה. עכ"ל.

קם דינא שצ"ל בורא פריהגפן הפ"ה דגושה וכן בורא פריהעץ וכן בורא פריהאדמה וכמו שהוא בכל הסידורים שנדפסו מאז ומעולם וכל המשנה ידו על התחתונה וגוערים בו. והשומע לנו ישכון בטח.

ע"ה יוסף בנימין צרפתי ס"ט

ג'. ע"ד המקבצי נדבות סמוך לכותל המערבי שנותנים חוט אדום לכל הנותן להם צדקה לקשור על מרפק היד כי לדבריהם יועיל זה נגד עין הרע, ונשאלתי אם יש ממש בדבריהם או שמא אין בכך כלום וכל כוונתם רדיפת הממוץ.

תשובה: דבר זה הוא מנהג עתיק יומין בישראל וכבר הביאו הגאון רבנו דוד פארדו זצוק"ל בס' חסדי דוד (שבת פ"ח) שראה נשים צדקניות קושרים חוט על גבי מי שיש לו מיחוש הראש או לעין הרע, ע"ש. וכבר כתב הרשב"א ז"ל בתשובה (סי' ט') שמנהג נשים זקנות תורה היא. וכ"כ בשו"ת חוות יאיר (סי' רל"ד), ע"ש. וראה

שכיון שטעות הוא בידם מה לנו לימשך אחריהם אדרבה כלך אצל רוב העולם שכולם ביודעין או בלא יודעין אומרים בורא פרי העץ בפ"ה דגושה וממש בכל הסידורים שנדפסו מאז ומעולם לא נמצא כשום מן אותם הברכות הנז' הפ"ה רפויה ואם הנמצא ימצא ורפ"ה ירפ"ה אין ספק כי הוא טעות המדפיסים. ובפרט כי בדורנו בעוה"ר אפילו חכמים ושלמים אינם בקיאים כלל בחכמת הדקדוק ואם כן מה לנו לחוש לדברי האומרים בורא פרי העץ בפ"ה רפויה. ופשוט שאין כל זלזול ח"ו במי שאינו בקי בדקדוק וכמ"ש בשו"ת הרשב"ץ ז"ל ח"א (סוף סי' ל"ג) שאין זה פוגם במעלת החכם אם אינו יודע דקדוק. עיין שם. ומי לנו גדול מרבן של ישראל הגאון מופת הדור רבנו בעל הנודע ביהודה והצל"ח זצוק"ל שהעיד על עצמו בתשובה לרבי שמואל פאלאג'י זצ"ל (מהדו"ק אור"ח סי' ב') בזה"ל והנה בחכמת הדקדוק אין לי יד ושם ולא למדתי מעולם אפילו אפס קצה מחכמה זו. ע"ש. וראה למורי הרב נאמ"ן ס"ט בקונטרס דרכי העיון מאמר שלישי (עמוד ס"ו) וז"ל שמענו מרבנותנו זצ"ל בכל פעם שלמדנו בפירוש בית שמואל על אבן העזר שהגאון המחבר ז"ל לא היה בקי בדקדוק לשון הקודש וספרו מלא שגיאות בין זכר לנקיבה ובין יחיד לרבים וכו' ואף על פי כן ספרו עטרה בראש כל אדם ונקטינן כוותיה לדינא נגד הרב חלקת מחוקק לפי שהוא בתראה. ע"ש. ואם גדולי הדורות הקודמים היו מהם שלא היו בקיאים בדקדוק מה יענו אחריהם חכמי דורנו הרי אם ראשונים בני מלאכים אנו בני אנשים וכו', (שבת קי"ב ע"ב) ועל אותם בדורנו שאומרים בורא פרי הגפן בפ"ה רפויה יש להמליץ מאמר חז"ל (ברכות ל"ה ע"א) אמר רבא ילך אצל חכם (מעיקרא מא"י קר"א בחילוף אהח"ע) וילמדנו ברכות. ע"ש.

והנה האומר בורא פרי הגפן הפ"ה רפויה (וכן בורא פרי העץ או בורא פרי האדמה הפ"ה רפויה) לדעתי המעט לא זו בלבד שאסור לענות אחריו אמן אלא גם משתיקים אותו משום דמיחזי כמתפלל לשני רשויות ואף על פי שאין שם אלא חשש מינות כיון שעדיין י"ל שמודים מודים היינו חיוזק לתיבת מודים וכמ"ש כיו"ב במס' שבועות (דף ל"ו ע"י) עיין שם, ואם כן מכל שכן בנד"ד שהאומר בורא פרי הגפן בפ"ה רפויה שבודאי יש בזה המשמעות מינות שמשתיקין אותו. ויותר מזה נ"ל כי האומר בורא פרי הגפן בפ"ה רפויה נמצאת ברכתו ברכה לבטלה ועובר משום לא תשא אם שם שם אלהיך לשאו שהרי לפי האומרים בורא פרי הגפן הפ"ה רפויה הנה בתחילת הברכה מברך ברוך

לעיל מינה שכתב שאין לנו להוסיף על דרכי האמורי שזכרו חז"ל בתלמוד ובתוספתא שמשמע שגם מ"ש ז"ל בתוספתא גם זה מדרכי האמורי, ובודאי שאין כוונת מרן ז"ל לדחות מנהג העולם על פי דברי הסמ"ג הנ"ל כי אטו יטרח מרן ז"ל להמציא סברא להבין סיבת טעות העולם ולהביאה ביתה יוסף ח"ו. (ומיהו תימה על הר"ב רב פעלים בתשובה הנ"ל שכתב שמרן כתב זה משם הסמ"ג ואדרבה הסמ"ג אזיל כל בתר איפכא ומרן ז"ל מיישב מנהג העולם דס"ל דלא כהסמ"ג).

והנה מנהג כל ישראל לעשות מדורה ביום ל"ג בעומר ולרקוד ולשיר מסביבו כידוע ולכאורה הוא היפך דברי התוספתא הנז' (פ"ז תוס' א') שהמספק והמטפח והמרקד לשלהבת הרי זה מדרכי האמורי. אמנם להאמור ניחא. וע"ע להרב שדה חמד במערכת ארץ ישראל (סימן ו'), ע"ש. ואכמ"ל.

והנה ידד נפשי החכם השלם והכולל כמוהר"ר דוד בירדוגו נר"ו יאיר בתשובה אלי הסכים עמדי להתיר המנהג והביא רב תנא דמסייע הוא רבנו יוסף חיים ריש גלותא דבבל זצוק"ל בשו"ת רב פעלים ח"ב (חיו"ד סימן כ"ט) שנשאל על כיוצא בזה ממש לגבי מנהג באגדאד שאחר שתלד האשה מביאים שפוד ברזל ותוחכין בו שני רגלי תרנגול ושבעה בצלים וחתכת מטלית צבועה במי אסטיס שקורין בערבית ניל ומניחין השפוד למעלה ממטת היולדת, וכתב שאע"פ שמבואר בתוספתא שבת (פ"ז תוס' ד') שהקושר ברזל בכרעי המטה של יולדת והעורך לפניה שולחן הרי זה מדרכי האמורי ע"ש, אעפ"כ יש להתיר המנהג על פי דברי הרב נר מצוה שכתב שכיון שהדברים לא הובאו בגמרא לא נאסרו וכמ"ש הרשב"א ז"ל בתשובה (ח"א סימן קס"ז ות"ג ותתכ"ה) שאין לחוש משום דרכי האמורי אלא באותם הדברים שהוזכרו בגמרא בלבד שאם אסורים מדרכי האמורי ולא שאר הדברים השנויים בתוספתא שאין לנו לאוסרן. ע"ש באורך ותרונה נחת. ואם כן מינה נמי לנדרן דידן שאע"פ שהוזכר מנהג זה לאיסור בתוספתא מותר לעשות כן. עכ"ד דפח"ח.

והנה אני עני מצאתי לאחד מגאוני המערב הקדמונים (לשון החיד"א בשם הגדולים) מו"ז רבנו וידאל הצרפתי זצוק"ל אב"ד ור"מ בעוב"י פאס שבמרוקו יע"א (נולד ש' נלב"ע שע"ט) בהקדמתו לספרו מגילת סתרים על מגילת אסתר (אמשטרדם תע"ח) שהביא מנהג שאיש המתירא פן ישכח לעשות דבר אהובו אשר לו יקשור חוט השני על אצבעו לאות ולזכרון ע"ש, וכן הביא מנהג זה

עוד בספר תוספתא כפשוטה (שבת פ"ו) שכתב שזו סגולה עתיקת יומין בישראל והביא כמה מראה מקומות לזה ושכבר הוזכר כיוצא בזה במסכת גיטין (דף ס"ט ע"ב) ליתי חוטא דזהוריתא וכו' וליתלי ליה וכו', ע"ש. גם בשו"ת באר משה ח"ח (סימן ל"ו אות ג') כתב שהמנהג לקשוט חוט אדום על התינוקות ועל מטתם מפני עין הרע, ע"ש.

והנה בתוספתא שבת (פרק ז' תוס' א') אלו דברים מדרכי האמורי וכו' והקושר חוט אדם על אצבעו וכו', ועוד שם בתוספתא (פרק ח' תוס' ד') הקושר חוט אדם רבן גמליאל אומר אינו מדרכי האמורי ורבי אלעזר רבין צדוק אומר הרי זה מדרכי האמורי. (ופלא על הרב בעל באר משה שלא זכר מדרכי התוספתאות אלו).

אלא שרבו הגורסים הקושר חוט על גבי אדום פירוש על גבי מכה, ולא הקושר חוט אדם וממילא במנהג הנז' שפיר אין בו משום דרכי האמורי. ומ"ש התוספתא שהקושר חוט אדום על אצבעו הרי זה מדרכי האמורי היינו דוקא על אצבעו ואינו ענין כלל להמנהג הנז'. ובאמת שגם להגורסים הקושר חוט אדום וכו' אין כל איסור בזה ח"ו שיש לומר שהעולם סמכו על דברי רבן גמליאל וכמו שכתב רבנו דוד פארדו זצוק"ל בספר חסדי דוד (שם) לגירסתו הקושר חוט על גבי אדום שראה שכשאיירע לאדם מין חולי כמו ניפוח אדום עושים קשר בחוט ונמצא שסמכו העולם על דברי רבן גמליאל ע"ש, ואם כן אף אנן בדידן נמי נימא שסמכו העולם על דברי רבן גמליאל.

עוד יש לצרף מ"ש מרן ז"ל בבית יוסף (סוף סימן קע"ח) על התוספתא הנז' וז"ל ובאמת שהרבה דברים שנויים באותה תוספתא שיש בהם משום דרכי האמורי והרבה בני אדם נכשלים בהם ואין איש שם על לב ושמא משמע להו שאין לחוש משום דרכי האמורי אלא בדברים שהוזכרו בגמרא בלבד וכל שאר דברים השנויים בתוספתא הווי דלא כהלכתא דאל"כ לא הוי שתיק תלמודא מינייהו, ע"ש. ולשון הזה ממש כתב מרן החיד"א זצ"ל בשו"ת ברכה (יו"ד סי' קע"ט ס"ד) משם מר זקנו הרב חסד לאברהם בהגותיו כתיבת יד ואם כי מאד יפלא שאין אלו דברי הרב חסד לאברהם אלא דברי מרן הבית יוסף, מ"מ יפה פירש שהכוונה דסתמא דתלמודא ידע דאיכא תנאי דפליגי על תוספתא זו ונקיט כוותיהו וכדאמרינן בעלמא, עכ"ל.

והנה כוונת מרן ז"ל ליישב מנהג העולם שהעולם ס"ל היפך דברי הסמ"ג שהביא מרן ז"ל

ראוי ליעשות מחוט תולעת שני מאדום כדי שיוכר בטוב שאותו המראה יוכל מרחק כאמרו (יהושע פ"ב פ"ח) את תקות חוט השני ואם כן מה נשתנה תכלת לא היה ראוי אלא חוט תולעת שני אלא מפני שדומה לכסא הכבוד ואם מפני זה לא יעשה אלא מחוט (מאדם) [תכלת] יען היותו לאות ולזכרון לכל המצות, עכ"ל.

ואם כן יש לומר שנהגו העולם לקשור חוט אדום דוקא לתועלת זכירת כל המצוות שכן אף הפתיל שבציצית היה ראוי ליעשות מחוט אדום אם לא שתכלת דומה לכסא הכבוד כנז' ואם כן האידנא שאין לנו תכלת נוהגים לקשור חוט אדום על היד לזכירת המצוות.

ואם כן יש לומר דשפיר מועיל חוט זה לעין הרע דהנה בזוהר הקדוש (פרשת נשא) מבואר שהלובש ציצית אין עינא בישא שולט בו, וכיוצא בזה מבואר בזוהר חדש (רות) שהיוצא מפתח ביתו מעוטף בטלית ניצול מכל נזק ע"ש, וכ"כ מרן החיד"א זצ"ל בספר דבש לפי (מערכת צ' אות כ"ז) משם האר"י ז"ל דציצית מציל מעינא בישא, ע"ש. ובשור"ת לב חיים ח"ג (סי' צ"ט ד"ה ועפ"י) להגאון רבנו חיים פאלאג'י זצוק"ל נדפסה תשובת מר בריה דרבינא הגאון רבי יוסף פאלאג'י זצ"ל שכתב שלכן נהגו הדרשנים להתעטף בטלית להנצל מעין הרע, ושם הביא מ"ש עוד מר אחיו הגאון רבי אברהם פאלאג'י זצ"ל בספר ברוך את אברהם (פרשת תצא) שלכן נהגו לפרוש טלית על חתן וכלה בשעת כניסת החופה שלא ישלוט בהם עין הרע ח"ו, עכ"ד. וכן מצאתי עוד למר אחיהם הגאון רבי יצחק פאלאג'י זצ"ל בספר יפה ללב אבן העזר (סי' ס"ב אות ל"א) שכתב כן מדנפשיה, ע"ש.

והנה מצוות ציצית ותכלת מצותם לזכור את כל מצוות השם כדכתיב (במדבר ט"ו ל"ט) וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות ה' ואם כן יש לומר שמפני זה הטלית מציל מעינא בישא, ואם כן לפמ"ש לעיל שלזה קושרים חוט אדום על היד במקום התכלת לזכור מצוות השם שפיר יש לומר שזה החוט גם כן מגין ומציל מפני עין הרע ודו"ק.

והנה בתחילת ספר "הקטן והלכותיו" ח"א נדפסו ל"ח תשובות מאת הגר"ח קנייבסקי שליט"א ושם (אות כ"א) נשאל אם מותר לקשור חוט אדום ע"ג יד תינוק נגד עינא בישא דבתוספתא שבת (פרק ח' אות ד') לחד מאן דאמר הוי מדרכי האמורי והשיב כי אין לעשות כן, ע"ש. והנה לפי כל האמור למעלה העיקר להלכה ולמעשה להתיר בשופי לקשור חוט אדום על היד וכמ"ש הפוסקים וכנ"ל. ובפרט כי

בספר הכתב והקבלה על הפסוק (במדבר ט"ו ל"ט) והיה לכם לציצית ע"ש, והנה עינא דשפיר חזי שנהגו העולם גם בזה היפך התוספתא הנז' שאסור לקשור חוט אדם על האצבע, ולפי המבואר יש לומר דהיינו טעמא מפני שלא הוזכר זה בגמרא וכנז', וא"כ ה"ה בנד"ד שמותר לקשור חוט אדם על היד מפני שלא הוזכר זה בגמרא. (ומיהו אפשר דהתם כיון שלא עושה כן אלא לזכרון גם לדברי התוספתא אין בה משום דרכי האמורי וצ"ע).

והנה כעת קיבלתי מאת הגאון מוה"ר חיים יוסף דוד ווייס שליט"א (דומ"ץ ק"ק סאטמער דפ"ה אנטוורפן) את ספרו שור"ת ויען דוד ח"ג הנד"מ וראיתי לו שם (יו"ד סימן נ"ד) שנשאל על דברי המנהג לקשור חוט אדום על ילד שלא יוזק מעין הרע שלכאורה הם היפך דברי התוספתא הנ"ל והאר"י הרחיב בהלכות דרכי האמורי וזאת הלכה העלה שאין בזה כל איסור שבעולם ואדרבה כמה צדיקים חסידים ואנשי מעשה נוהגים כן. ע"ש.

והנה בסוף תשובת הרב ויען דוד הנז' כתב כי לא מצא בספרים שחוט אדום יועיל לעין הרע, ותמיהני שכן מפורש בדברי גאון עוזינו רבנו דוד פארדו זצוק"ל שהמנהג לקשור חוט לעין הרע וכנז', ואם כוונת הרב על חוט כצבע אדם דוקא הנה הרב יצ"ו עצמו לעיל מינה כתב סברא שהרי ידוע שטבע העין להסתכל על צבע אדום [וכמ"ש בשו"ע יורה דעה סי' קע"ח ס"א, ע"ש] וממילא אין העין מסתכל על יופי התינוק, ע"ש. ובאמת לכאורה המקור לזה פשוט בדברי התוספתא הנז' הקושר חוט אדם רבן גמליאל אומר אינו מדרכי האמורי ורבי אלעזר ברבי צדוק אומר הרי זה מדרכי האמורי, כלומר שלרבן גמליאל דקיימא לן כוותיה כמו שנתבאר אין זה מדרכי האמורי ואדרבה יש בזה כמה סגולות טובות.

ולע"ד נראה דרך חידוד טעם חוט אדם דוקא עפמ"ש רבנו וידאל הצרפתי זצוק"ל בהקדמתו לספרו מגילת סתרים הנז' וז"ל ויזכור ויתקיים יחוד האל יתברך על ידי התפילין שאמר והיו לזכרון בין עיניך וכלל (וכל) המצות על ידי הציצית שנאמר וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' אשר הוא כאיש המתירא פן ישכח לעשות דבר אהובו אשר אמר לו יקשור חוט השני על אצבעו לאות ולזכרון, ולזה אמרו במסכת סוטה (דף י"ז ע"א) מה נשתנה התכלת מכל מיני צבעונין אלא שתכלת דומה לרקיע וכו' אשר שמעתי מפי ה"ר אברהם עוזיאל אשר קרתי ושתיתי מים מבארו מים חיים כי כוונתם היא כיון שאין זה אלא לאות ולזכרון היה

מנא לן להוסיף לחדש שגם החלב והחמאה נבראו ע"י ספר היצירה או שנעשו מאותה בהמה שנבראה ע"י ספר היצירה יותר ממה שכתב רבנו המלבי"ם וצ"ל עצמו שאותו בן בקר נוצר ע"י ספר היצירה. והרי גם דבר זה אם כי הרב ז"ל הביא כן משם חז"ל כבר העירוני עליו לנכון (דף ת' ע"א) כי לא נמצא זה בתלמודים ובמדרשים שלפנינו, וכן מצאתי להגאון בעל המשמרות כהונה וצ"ל בספרו כף הכהן פרשת וירא שכתב ככל דברי רבנו המלבי"ם וצ"ל מדנפשיה ולא יחס זה לרבתינו ז"ל.

והנה בחיבורי צורת הלבנה על התורה (וירא שם) כתבתי לפרש דרך חריפות אמרם ז"ל בכבא מציעא (דף פ"ז ע"א) על פסוק הנו' מכאן שצדיקים אומרים מעט ועושים הרבה על פי דברי המלבי"ם והמש"ך שר"ל שצדיקים עוסקים ולומדים וקוראים מעט מתוך ספר היצירה ועושים הרבה שבוראים על ידי זה אפילו בן בקר, ודו"ק.

ובעיקר דברינו שיש לבהמה שנוצרה ע"י ספר היצירה דין בהמה גמורה הנה כן נלע"ד עוד להוכיח מדברי רבתינו הקדושים הראשונים כמלאכים בסוגיא דכבא קמא (דף מ"א ע"א) ת"ר ממשמע שנאמר (שמות כ"א) סקול יסקל השור איני יודע שנבילה היא ונבילה אסורה באכילה א"כ מה תלמוד לומר לא יאכל את בשרו ומשני מגיד לך הכתוב שאם שחטו לאחר שנגמר דינו אסור באכילה והקשו התוספות (ד"ה איני) וא"ת אצטרך לכן פקועה לרבנן דרבי מאיר דלא בעי שחיטה וכן הקשו כל שאר הראשונים ז"ל והביא דבריהם רבנו בצלאל ז"ל בשיטה מקובצת שם והנה ראה זה פלא שלא אישתמיט שום ראשון להקשות גם מבהמה שנוצרה ע"י ספר היצירה שלדעת האחרונים שהבאתי גם היא אינה טעונה שחיטה אלא ודאי דסברי מרנן שבהמה שנוצרה ע"י ספר היצירה טעונה שחיטה וכמ"ש בעניותי בס"ד.

ובמאמר הנדפס (דף ת') כבר כתבתי סכרא נכונה בזה והוא שדוקא אדם הנוצר ע"י ספר היצירה אין לו דין אדם כיון שאין לו נשמה אבל בהמה שנוצרה ע"י ספר היצירה כיון שלא נגרע בה דבר מכל בהמה בודאי שדינה כמותם. ואחר כתבי נתתי אל ליבי שבאמת הדבר פשוט מאד שהרי כל העולם כולו נוצר ע"י ספר היצירה ומלבד מה שבודאי שכל הנבאים בששת ימי בראשית היה להם דין הנברא הנה כל שאר הבהמות הם תולדותם והרי להם שפיר יש דין בהמה ואין לך הוכחה גדולה מזו שהנוצר ע"י ספר יצירה יש לו דין הנברא (חז"ק מאדם כנז').

בתחית הגליון שם נאמר כי תשובות אלו הם "לכירודי דברים ולא להלכה למעשה".

קם דינא שהמנהג לקשור חוט אדום על היד לעין הרע הוא מנהג יפה ומקורו טהור והנח להם לישראל שכל מנהגי ישראל תורה.

וצווי"מ וימ"נ,

ע"ה יוסף בנימין צרפתי ס"ט,
מו"ץ ק"ק ספרדים דפה אנטוורפן יע"א.

(וג"כ בקבר רחל המבקר כשעוזב לוקח מהחוט האדום ושם על ידו, המחבר רבנות אפרים).

לכבוד הגאון המובהק מאיר כברק אור הברקי משנתו קב ונקי כמוה"ר רבי אפרים גרינבלאט שליט"א מקים עולה של תורה בק"ק מעמפיס יצ"ו ומח"ס שו"ת רבנות אפרים ז' חלקים.

אחדשה"ט באה"ר.

הנני בזה בבקשה לפני הדרת גאוננו שליט"א שיועיל בטובו לפרסם הערות אלו בספרו חלק שמיני הסובבים על מה שהעליתי בספרו שו"ת רבנות אפרים חלק שביעי בסימן שפ"ה (דפים שצ"ח עד ת"ד) שבהמה שנוצרה על ידי ספר היצירה צריכה שחיטה.

הנה הרב חשק שלמה בהגהותיו על שולחן ערוך (יו"ד סימן צ"ח) שנדפסו אחרי הלכות עכו"ם כתב גם הוא שבהמה שנוצרה על ידי ספר היצירה אין לה דין בהמה ושכן כתב המלבי"ם על פסוק (וירא י"ח ז') וימהר לעשות אותו. ובוה כתב לתרץ קושית הפלתי (סי' פ"א סק"ז) אהא דפריך בבכורות (דף ר' ע"ב) וחלב מבהמה טהורה מנלן דשרי ומשני מהכא (שמות ג') ארץ זבת חלב ודבש וקשה אמאי לא יליף הש"ס מאברהם אבינו שהאכיל למלאכים חמאה וחלב שאין לחלב די אבר מן החי. ותירץ עפמ"ש המלבי"ם הנו' דבן הבקר נברא ע"י ספר היצירה וא"כ י"ל דהחלב והחמאה ג"כ נבראו ע"י ספר היצירה ולא שייך בהם דין אבר מן החי בכלל, עכ"ד.

והנה מלבד מה שהמפרשים ז"ל כולם תירצו קושיא זו באופן אחר עיין מהרי"ט אלגאזי בכורות (פ"א אות ב' סק"ז) ומאיר עיני חכמים אוסטורובצא (ח"א סי' פ"א אות ה') ועוד, (ואם כן לדרך הרב חשק שלמה שבן הבקר והחלב והחמאה הכל נוצר ע"י ספר היצירה נמצא מדברי האחרונים הנו' ראייה היפך דבריו ושיש לבהמה שנוצרה ע"י ספר היצירה דין בהמה גמורה), הנה אין דבריו מוכרחים כלל כי

את תוב לעפרך שר' זירא [כצ"ל ולא רבא] לא עבר על איסור שפיכות דמים ח"ו דהכי דייק קרא (נח פ"ט פ"ו) שופך דם האדם באדם דמו ישפך דוקא אדם הנוצר תוך אדם [והבאתי כ"ז שם דף שצ"ח], וכתב הרב וז"ל וצ"ע אמאי צריך לזה דהרבה פעמים מצינו בש"ס דהרגו בדבריהם כגון [שבת דף ל"ד ע"א, ועוד] נתן בו עיניו ונעשה גל של עצמות וכדומה ובוודאי באופן זה אין בו איסור משום רציחה ולעולם יש לו דין אדם גמור ודו"ק. עכ"ל. ולק"מ דהנה מרן החיד"א זצ"ל בס' דבש לפי (מערכת מ' אות ה') כתב באמת לחקור למה אין בזה איסור רציחה וכתב כמה טעמים בזה הא' שהרגו במחשבה לא בדיבור, הב' שהיה חייב מיתה ע"ש, ואם כן הנה כאן שאותו הנברא לא היה חייב מיתה וגם רבי זירא הרגו בדיבור שהרי אמר לו תוב לעפרך ובוזה מת וקיימא לן דעקימת פיו הוי מעשה וכס כן בוראי דאי לאו קרא שופך דם האדם באדם היה אסור להעבירו מן העולם. וזה פשוט. אלא שגם אנכי הצב"י במאמרי שם רמזתי בעניי שיש לעמוד ע"ד רבנו החכם צבי זצ"ל מכמה טעמים ומהם מכוארים לכל מעיין. ואכמ"ל.

והנה כאן המקום להעיר דהנה במדרש (ב"ר ל"ט י"ד) עה"פ ואת הנפש אשר עשו בחרן א"ר אלעזר בן זימרא אם מתכנסין כל באי העולם לברא אפילו יתוש אחד אינן יכולין לזרוק בו נשמה ואת אמר את הנפש אשר עשו בחרן אלא אלו הגרים שגיירו. והנה דרש זה הובא עוד במדרש (ב"ר פ"ד ד') בקיצור לשון מעט א"ר אלעזר בשם ר' יוסי בן זימרא אם מתכנסין כל באי העולם לבראות אפילו יתוש אחד אינן יכולין ואת אומר ואת הנפש אשר עשו בחרן אלא אלו הגרים שגייר אותם אברהם ע"ש, והוא פלא שכבר ידענו שאפשר לברא ע"י ספר היצירה ואם כי אי אפשר לברא נפש כלומר נשמה אבל יתוש בודאי שאפשר לברא שהרי רבותינו ז"ל בראו אפילו עגלא תילתא, אבל בהגלות נגלות מקור מדרש זה ששם הלשון אומרת אם מתכנסין כל באי העולם לברא אפילו יתוש אחד אינן יכולין לזרוק בו נשמה שמשמע שיכולים לברא יתוש אבל לא להכניס בו נשמה כמו שכן הוא האמת שכל באי העולם אין יכולים לברא נשמה וכמ"ש ג"כ במאמרי הנז' (דף ת' ע"ב) ע"ש, הנה ברור מאד כי המדרש השני אמר אומרו בקיצור והשמיט זה מפני שאין שם עיקר מקומו כנהוג לרוב במדרשים כידוע.

אמנם אי קשיא הא קשיא לשונם ז"ל במדרש תנחומא (לך לך י"ב) א"ר אלכסנדר אלמלא נתכנסו כל הבריות לעשות יתוש אחד אין יכולין לעשות

והנה שם (דף שצ"ח ע"ב) הבאתי מ"ש מרן החיד"א זצ"ל בכרכי יוסף (או"ח סי' נ"ה אות ד') על הבריאה ע"י ספר היצירה וז"ל דילמא כל כי אי בעי הכנה הרבה והזמנה מילתא ולא כל שעתא מצי עביד, ושם כתבתי לפלפל בדבריו. והנה כעת אנכי הרואה להגאון כמוהו"ר יונתן אייבעשיץ זצוק"ל דקאי בשיטת מרן החיד"א זצ"ל בזה, שכתב בספרו הנחמד תפארת יהונתן לפרש פסוק (תצוה כ"ח) והם יקחו את הזהב ואת התכלת וגו' ועשו את האפוד וגו' פירוש והם יקחו את הזהב לעצמם חלף טרחת ועשו את האפוד על ידי ספר היצירה, ע"ש. ומשמע שלברא ע"י ספר היצירה הוא טורח גדול רב ועצום. אלא שאין זה ראייה כי לא אמר הגאון זצ"ל אלא דרך דרש כמובן ודרוש וקבל שכר ובאמת אפשר לברא ע"י ספר יצירה במהירות ובקלות וכמו שהוכחתי ממקרא שכתוב וימהר לעשות אותו. ופשוט.

ויש להעיר כמה שכתבתי בסוף המאמר הנ"ל (דף ת"ג) בשם הרב מילי דאבא אלבאז (בחי' מס' סנהדרין) שבהמה שנוצרה ע"י ספר יצירה אינה טעונה שחיטה מן הדין אבל מפני מראית העין צריכה שחיטה, ומר בריה דרבינא בהגה שם כתב להביא ראייה לזה ממ"ש מרן ז"ל (יו"ד סי' י"ג ס"ב) על בן תשעה חי הנמצא במעי אמו לאחר שחיטה שאם הפריס על גבי קרקע טעון שחיטה מפני מראית העין, והארכתי בזה, ע"ש. הנה אחר כתבי נתיישבתי שאין דבריו מוכרחים דמנא ליה למימר שבהמה שנוצרה ע"י ספר היצירה צריכה שחיטה מפני מראית העין וכמ"ש מרן ז"ל על בן תשעה חי הנמצא במעי אמו אם הפריס על גבי קרקע ע"ש, אדרכה נאמר שאפילו מפני מראית העין אין צריך שחיטה וכמ"ש מרן ז"ל שם על בן תשעה חי הנמצא במעי אמו שלא הפריס על גבי קרקע וצ"ע.

והנה אחר שנדפס המאמר שוב נדפס ספר מאי תנוכה להרה"ג רבי יחזקאל ראטה נר"ו יאיר וראיתי לו שם בחלק דברי אגדה (דף ר' עד דף ר"ו) דרוש נחמד בענין זה ממש, ושם כתב לתלות מחלוקת יוסף הצדיק עם השבטים בדין הנבראים על ידי ספר היצירה אם יש להם דין הנברא או לא, ע"ש. ושמתתי לראות דלאו מילתא פסיקתא היא להרב יצ"ו שבהמה שנוצרה ע"י ספר היצירה יש לה דין בהמה.

ומענין לענין הנה יש להעיר על מה שהעיר הוא על דברי החכם צבי זצ"ל (סימן צ"ג) אמ"ש בסנהדרין (דף ס"ה ע"ב) רבי זירא אמר מן חברייא

תשובות והנהגות קונטרס בדיני קריעה, אנינות, קבורה וכו' (ח"ד סי' רעד) - הערות פרק ג - סידורים שהקרובים חייבין לטפל לפני הקבורה אות א

בב"ב קי"ב שצדיק ניחא ליה בקבר שלו דוקא ולא באינו שלו, ועיין שו"ת ח"ס יו"ד סי' ש"ל, ובמש"כ בתשובות והנהגות ח"ב סימן תר"ד, וכשהקבר שלו לחלוטין לעולם מתהום ארעא ועד לרקיע מקובל שיש משחיתים שלא יוכלו אז ליכנס, ועיין ספר החיים ח"ב פ"ח שאין רשות למשחית להוציא אדם מרשותו, ולכן צריך קנין גמור ע"ש. ובשטר הקנין דחברה קדישא מבואר רק שיש לו זכות קבורה, וזה לא מספיק שאינו קנינו ממש, וגם מגבילים עיקר זכותו שירשיו אין להם זכות להעבירו לאחר, ורושמים זכותו לאחר מיתה. ולע"ד צריך להקפיד לציין ג' דברים דוקא, שהמקום שלו מתהום עד הרקיע, וכל דבר, ומעכשיו, וראוי לעמוד על כך, וזהו טובה לנפטר וכמ"ש. מיהו לפעמים ה"חברה קדישא" מתווכחים על המחיר, ובכה"ג לא חל הקנין כלל, ונראה שבאופן זה יש לציין שהמכר מעכשיו והקרקע שלו לכל דבר, והמחיר הוא רק התחייבות כפי שיקבעו אח"כ, אבל הקרקע של הנפטר מיד. וברמ"א ח"מ ס"ס ר"י מביא דאף שאין קנין למת מ"מ המקנה דבר למת כל שהוא לצורך קבורתו וכבודו הוא זוכה בו גם לאחר מיתה, ועיין גליון רש"א ביו"ד שנ"ו. והקנינים יעשו עם מי שמוסמך מהח"ק למכור, וחתימתו עם חותמת החברה מחייבת.

ועיין בפרקי דר"א שאברהם שילם על מערת המכפלה שתהא שלו לאחוזת עולם, וטוב שיקנה כל אחד מחיים שאז ממונו זכיייתו ברורה ולחלוטין. ובירושלים עיה"ק שמעתי שזוהי סגולה לאריכות ימים, אבל לא מצאתי מקור לזה. בכל אופן כדאי לקנות המקום קודם הקבורה, ואם לא קנו קודם, ימהרו כפי האפשר, ועכ"פ יבקשו שטר מקנה אחרי ששילמו קצת על החשבון ויציינו דהוי קנינו של הנפטר מיד מתהום עד רקיע ולכל דבר בכל אופן והמחיר רק התחייבות.